

Cases del Carrer del Pla 1-4

Rajadell

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Nucli antic C/del Pla 1-4
Emplaçament: Al sud del nucli antic
Alçada: 360

Coordenades:

Latitud: 41.72703
Longitud: 1.70653
UTM Est (X): 392420
UTM Nord (Y): 4620278

Classificació

Número de fitxa: 08178 - 182
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle: XIX-XX
Estat de conservació: Bo
Notes de conservació: Les cases han estat rehabilitades modernament
Protecció: Legal
Observacions protecció: BPU. Catàleg bens protegits 2014 (num. 20)
Accés: Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat: Privada
Titular: Diversos propietaris
Autoria de la fitxa: F. Xavier Menéndez. OPC 2017-21
Data de registre de la fitxa: dv., 27/03/2020 - 01:00

Descripció

Cases situades al carrer del Pla i a l'entrada del carrer Major, definint un petit espai de plaça. A ponent en tenim dues, la num. 2 i la 4, els darreres de les quals donen també al carrer Major. A llevant tenim les cases 1 i 3.

Els noms de les cases són: num. 1 Cal Negre (per Molins, 2020, Cal Pastoret); num. 2 Cal Dot; num. 3 Cal Peret de l'Ou (per Molins, 2020, Cal Maurici). El num. 4 eren les escoles velles (per Molins, 2020, Cal Pelut).

La num 3 té menys interès. La num. 4 albergà antigament les escoles: pel carrer del Pla s'entrava a l'escola dels nens, i pel carrer Major, davant al Sala, a la de les nenes. Els paraments són de pedra irregular, de bona factura, sense arrebossar.

Destaquem dues cases: les num. 1 i 2. La num. 1 és una casa amb planta i pis amb coberta a doble vessant amb el carener perpendicular a la façana. Al centre de la façana es troba la porta, rectangular, amb llinda i brancals de pedra. La llinda llueix una inscripció gravada corresponent a un any. Una gran finestra s'obre a l'esquerra de la porta. La segona planta està definida a nivell de façana per tres finestres petites emmarcades en pedra. La num. 2 és Cal Dot. La entrada principal dona al carrer del Pla, amb una porta rectangular, que presenta gravat l'any 1851. Però la façana més visible dona a tramuntana, en direcció al carrer major.

Presenta a la primera planta un gran balcó corregut. A sota, a la plaça, ni ha un petit parterre enjardinat. La façana posterior dona a La Sala.

Observacions:

Aquest conjunt de cases s'ubica al sector meridional del nucli antic, ubicat a l'extrem oposat de l'altiplà allargassat en el que es dreça el nucli de Rajadell, entre el torrent de Daurell, a ponent, i el torrent de l'Enfitat, a llevant.

Per la part de darrera de can Negre, (la num.1), i separada per un carreró, hi ha unes de les poques tines corregudes en un edifici apart que es conserven al Nucli Vell (Tina de Cal Negre). A l'any 1993 (PEP) va merèixer fitxa pròpia. Cap a l'any 1996 es va convertir en un garatge. Actualment es un edifici modern, però manté l'antic perímetre. Hi havia una única tina, i a sobre, un femer. La tina es conserva al subsòl, totalment reblat i sense que ara sigui accessible.

La casa del Carrer del Pla num. 1, Cal Negre, llueix, a la llinda de la porta, una inscripció gravada corresponent a un any, emmarcada en una el·lipse. L'interpretem com 1849 (tot i que el tercer signe no és concloent). Al mig de les 4 xifres i ha una creu gravada

La del carrer del Pla num. 2, Cal Dot, també té una inscripció a la llinda de la porta principal amb la llegenda ANY 1851 PERA NOGVERA, emmarcada en una orla ovalada.

Davant les cases num. 1 i 3 (Cal Negre i Cal Peret de l'Ou) s'endivina l'antic traçat del rec que venia de més amunt, de la bassa del comú, i es dirigia a la Plaça de l'Era pel carrer Major. També passava per davant de Cal Fin

Història

Fins el segle XVIII, a l'actual nucli de Rajadell només hi havia el castell i l'església. Cap a finals del segle XVIII el senyor del terme inicia una nova política que afavoria l'establiment de noves cases a la zona propera al castell. Aquest primer creixement es limità a l'entorn de la Plaça de l'Església. Passada la Guerra del Francès, i al llarg del segle XIX, el nucli s'anà urbanitzant en direcció sud. Les cases del carrer del Pla són les situades més al sud, les més allunyades del centre, i per tant corresponen a les més modernes, dins la segona meitat del segle XIX, com testimonien les inscripcions dels anys gravades a les llindes de les portes. El num. 4 del carrer del Pla va acollir les escoles de 1948 (poter abans) fins als volts de 1960, quan l'escola es trasllada als Molins. Tenia entrades independents pels nens i les nenes.

Molins explica monogràficament la història de les quatre cases: Cal Maurici (Molins, 2020: 115-117); Cal Pastoret (Molins, 2020: 117-119); Cal Dot (Molins, 2020: 119-120); i Cal Pelut (120-122)

Cal Maurici (localment pronunciat murici) deu el nom a la persona que va fer la casa, el manresà Maurici Ribas Canyol. A mitjans del segle, la senyora del Castell li va establir un tros de 54 x 34 pams, a l'extrem del nou raval. Anteriorment, havia viscut de lloguer al castell. El seu net Josep Ribas, per deutes, va perdre la casa. El 1892 és embargada i el 1896 es subhastada. Se l'adjudica Quirino Massana, l'amo del Mas Massana. Massana va llogar la casa a un parcer seu, Pere Vila, que li va comprar el 1915. Vila mor el 1922 i hereta la seva neboda Maria Puigdemívol Font de cal Martri, casada amb Pere Centellas Mas de la Betzuca. Aquest era un pagès instruït i durant un temps fou jutge municipal. Va morir de tisi després de sofrir els rigors del camp de concentració i els treballs forçats. Va heretar la casa el seu fill Indaleci, que es dedicà a l'engreix de porcs, i que encara conserva la casa.

Cal Pastoret es va edificar al solar establert el 1846 per la senyora del castell a favor de Josep Corominas i el seu fill Francesc, un tros de 5,5 x 5,5 canes, per edificar una casa a l'extrem del veïnat de cases que s'estava configurant. Corominas era pastor; d'aquí el nom de la casa. Els faltava espai i el 1876 i 1881 el senyor del castell els va establir dos trossets mes, a la part del torrent. Van servir per construir-hi el cobert de la premsa, la tina i el femer (les tines, de les poques separades de la casa que hi ha al nucli vell, van ser fitxades com a Tines de cal Negre el 1993). Francesc Colominas Boladeras, l'hereu, mor el 1894 i hereta el fill Iscle Coromines Tomasa, i després, el fill d'aquest, Joan Corominas Pujol, que treballava al Ferrocarril. La família es va traslladar i van llogar la casa. El llogater fou Josep Clavé Mas de Massoteres, pagès, conegut amb el renom de Negre, així que la casa es va quedar com a cal Negre. L'activisme polític durant la República li va costar molts mesos de presó a la Model. La casa seguia en mans dels Coromines. Iscle, fill de Joan, casat el 1945, també treballà a la RENFE tota la vida laboral com a guardaagulles a l'estació de Rajadell. El seu fill Jaume hereta Cal Pastoret, que l'ha passat a l'actual propietari, Jaume Coromines Parcerisas, que va reformar completament la casa.

Cal Dot té l'origen en l'establiment que el 1846 va fer la senyora del Castell a Pere Noguera Vilatorrada, d'un setial de cinc canes i mitja de costat. La casa que es va aixecar llavors era la més allunyada del nucli del veïnat. La porta de la casa presenta una llinda amb l'any 1851 i el nom "PERA NOGVERA". El sobrenom del Noguera era Dot, que venia de Viladot, el cognom de la seva dona Maria Viladot (d'aquí el nom de la casa). Hereta la casa el fill Ramon Noguera Viladot, parcer. A la seva mort, el 1916, el succeeix com a propietari el seu fill i hereu Joan Noguera Vila. Aquest, sense descendència, i ja vell, va anar a viure a una residència de les Germanetes dels Pobres a canvi de la casa. Les monges es van vendre la casa a Quirino Vila-Massana, i aquest se la va revendre als llogaters Paco Villegas i Teresa Gómez. El 2001 va canviar de propietaris, moment en que es van fer obres de rehabilitació.

Cal Pelut com a casa neix a partir de l'establiment fet per la senyora del castell, el 1881, a Isidre Junyent Dalmau d'un solar edificable de 52 x 44 pams, tocant per la part nord amb la casa de Pere Noguera, el Dot. L'Isidre, un fill fadrí del mas Junyent, es guanyava la vida com a ferrer i era conegut amb el malnom de Pelut, i d'aquí ve el nom a la casa. Va patir dificultats econòmiques i el 1894 va empenyorar la finca. Va quedar en mans de dos creditors (un era Ramon Vendrell Casas, el metge del poble), i mentrestant, l'Isidre es va quedar pagant un lloguer. Els hereus dels creditors, el 1918, van vendre la casa i l'hort a Quirino Vila-Massana. Uns anys abans, Massana havia llogat a l'Ajuntament la casa que tenia al carrer Major per acollir l'escola dels nens i suposem que va fer el mateix amb cal Pelut, que es va destinar a escola de les nenes. L'aula de les nenes era a la planta baixa i al primer pis hi residia la mestra. Cap el 1942, s'hi va traslladar l'escola dels nens. La planta es va dividir amb un envà i en una banda s'hi feien les classes dels nens i a l'altra la de les nenes. Se sentien, però no tenien contacte directe, perquè accedien uns per la porta del davant i les altres pel darrere. S'hi van estar fins a la construcció de les escoles noves al raval dels Molins, inaugurades el curs 1960 o poc abans. Després de tancar les escoles, l'amo Massana va fer algunes obres per distribuir la casa en dos habitatges per llogar. El 1972 Joan Vila-Massana es va vendre la casa a Paco Carmona i Amelia Zamora.

Bibliografia

